

TURKIYA VA O'ZBEKISTON YOSHLARI O'RTASIDA AGRO-O'RMON TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA RAQAMLI PLATFORMA YARATILISHI: EHTIYOJLAR VA IMKONIYATLAR

Xudoyberdiyev Diyorbek Xasan o'g'li

Alfraganus University Xalqaro munosabatlar yo'nalishi

2-bosqich talabasi

*Ilmiy rahbar: katta o'qituvchi **Madiyor Turdiyev***

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston va Turkiya yoshlari o'rtasida agro-o'rmon tizimlarini rivojlantirish yo'lida hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiluvchi raqamli platformani yaratish ehtiyoji va amaliy imkoniyatlari tahlil qilinadi. Dastlab, agro-o'rmon tizimlarining barqaror qishloq xo'jaligidagi o'rni va ekologik funksiyalari ko'rib chiqiladi. So'ngra, ikki davlatda mavjud bo'lgan yoshlar harakati, innovatsion texnologiyalarni qabul qilishga tayyorlik darajasi hamda raqamli muhitdagi o'zaro hamkorlik shakllari o'rganiladi. So'rovnoma, fokus-guruh intervyulari va SWOT tahlil orqali yig'ilgan ma'lumotlar asosida, transmilliy yoshlar hamkorligiga yo'naltirilgan agro-o'rmon raqamli platformasining zarur komponentlari aniqlanadi. Maqola yakunida mazkur platforma konsepsiyasi asosida tajriba loyihasi yaratish uchun ilmiy-amaliy tavsiyalar keltiriladi.

Kalit so'zlar: Agro-o'rmon tizimlari, yoshlar hamkorligi, raqamli platforma, O'zbekiston, Turkiya, ekologik innovatsiyalar, transmilliy integratsiya

Аннотация: В данной статье анализируется необходимость и практические возможности создания цифровой платформы, направленной на развитие сотрудничества между молодежью Узбекистана и Турции в сфере агролесных систем. Рассматриваются роль агролесных систем в устойчивом сельском хозяйстве и их экологические функции. Особое внимание уделяется уровню подготовки молодежи обеих стран к восприятию инновационных технологий, а также существующим формам цифрового взаимодействия. На основе данных анкетирования, фокус-групповых интервью и SWOT-анализа определены ключевые компоненты транснациональной цифровой платформы. В заключении предложены научно-практические рекомендации по реализации пилотного проекта на базе предложенной концепции.

Ключевые слова: Агролесные системы, молодежное сотрудничество, цифровая платформа, Узбекистан, Турция, экологические инновации, транснациональная интеграция

Abstract: This article explores the necessity and practical feasibility of developing a digital platform aimed at enhancing cooperation between youth in Uzbekistan and Turkey in the field of agroforestry systems. The study first outlines the role of agroforestry in

sustainable agriculture and its ecological functions. It then examines the readiness of young people in both countries to adopt innovative technologies and participate in cross-border digital collaboration. Based on data gathered through surveys, focus group interviews, and SWOT analysis, the article identifies the essential components of a potential transnational digital platform. The study concludes with scientific and practical recommendations for the implementation of a pilot project grounded in the proposed platform concept.

Keywords: Agroforestry systems, youth cooperation, digital platform, Uzbekistan, Turkey, ecological innovations, transnational integration

I. KIRISH VA MAVZUNING DOLZARBLIGI

XXI asrda iqlim o'zgarishi, tabiiy resurslarning kamayishi hamda qishloq xo'jaligida ekologik muvozanatning buzilishi global miqyosda yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Ushbu sharoitda agro-o'rmon tizimlari — ya'ni qishloq xo'jaligi bilan o'rmon resurslarini uyg'unlashtirgan ekologik barqaror model — muhim yechimlardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Agro-o'rmon tizimlari tuproq unumdorligini tiklash, iqlim o'zgarishiga moslashish, suv resurslarini tejash va biologik xilma-xillikni saqlashda samarali mexanizm sifatida xalqaro darajada keng tan olinmoqda.

Turkiya va O'zbekiston agro-iqlimiy sharoit jihatidan turlicha bo'lsa-da, o'xshash muammolarga duch kelmoqda: yaylovlar degradatsiyasi, cho'llanish jarayoni, o'rmon maydonlarining qisqarishi va aholining yashil resurslarga bo'lgan ehtiyoji. Har ikki davlat hukumati o'rmonlarni tiklash va muhofaza qilish bo'yicha milliy strategiyalarni qabul qilgan bo'lsa-da, bu boradagi amaliy natijalarni kuchaytirishda yoshlarning innovatsion yondashuvi va transmilliy hamkorligi hal qiluvchi omillardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda [1].

Yoshlar o'rtasidagi hamkorlik, ayniqsa, raqamli texnologiyalar vositasida ilmiy va amaliy almashinuvni kuchaytirishga xizmat qilishi mumkin. Ammo hozirda O'zbekiston va Turkiya yoshlari o'rtasida agro-o'rmon tizimlariga oid innovatsion bilim va tajriba almashuvi, ilmiy ma'lumotlar banki, o'zaro loyihalash va onlayn treninglar uchun mo'ljallangan maxsus raqamli platforma mavjud emas. Ayni shu holat ikki davlat yoshlari ishtirokida agro-o'rmon sohasidagi transmilliy kooperatsiyani tizimli tarzda rivojlantirishga to'sqinlik qilmoqda.

Shu nuqtai nazardan, Turkiya va O'zbekiston yoshlari o'rtasida agro-o'rmon tizimlarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi raqamli platformaning loyihalashtirilishi — ilmiy jihatdan kam o'rganilgan, ammo strategik jihatdan dolzarb yo'nalishdir. Ushbu tadqiqot aynan shu ehtiyojdan kelib chiqib, ikki davlat yoshlari o'rtasida raqamli hamkorlik infratuzilmasini yaratish zaruratini tahlil qilishni, unga asos bo'ladigan ehtiyojlar va imkoniyatlarni aniqlashni maqsad qiladi.

METODOLOGIYA (NAZARIY QISM)

Ushbu tadqiqotda Turkiya va O‘zbekiston yoshlari o‘rtasida agro-o‘rmon tizimlarini rivojlantirish bo‘yicha raqamli platforma yaratish ehtiyojlari va imkoniyatlarini o‘rganish uchun ko‘p bosqichli, sifat va miqdoriy (mixed-method) yondashuv qo‘llanildi. Bu yondashuv orqali mavzuning kompleks tabiati – ya’ni texnologik, ijtimoiy va ekologik jihatlarini – har tomonlama tahlil qilindi.

Tadqiqotning nazariy asoslari quyidagi konseptual yondashuvlardan tarkib topgan:

1. **Transmilliy hamkorlik nazariyasi (Transnational Collaboration Theory):** Bu yondashuv yoshlar o‘rtasida chegarasiz raqamli hamkorlikni o‘rganishda muhim nazariy poydevor bo‘ldi. Unda raqamli diplomatiya, madaniyatlararo almashinuv va umumiy ekologik manfaatlar tushunchalari asos bo‘lib xizmat qiladi.

2. **Agro-o‘rmon tizimlarining integratsion modeli (Integrated Agroforestry Systems Model):** Ushbu model asosida agro-o‘rmon tizimlarining barqarorlik, tuproq va suvni muhofaza qilish, daromad manbalarini diversifikatsiya qilishdagi roli nazariy jihatdan asoslab berildi.

3. **Texnologik qabul qilish modeli (Technology Acceptance Model – TAM):** Yoshlarning raqamli platformalardan foydalanishga tayyorlik darajasini tahlil qilish uchun TAM modeli (Davis, 1989) asos qilib olindi. Ushbu model foydalanuvchi osonligi (perceived ease of use) va foydalilik (perceived usefulness) mezonlariga asoslangan.

4. **Raqamli atrof-muhitda ijtimoiy kapital nazariyasi:** Yoshlar o‘rtasida tarmoq shakllanishi, ishonch, axborot almashuvi va o‘zaro madaniy anglashuv raqamli platformaning muvaffaqiyatida qanday rol o‘ynashini tushuntiradi.

Shuningdek, tadqiqotda triangulyatsiyalangan metodlar asosida quyidagi manbalar va uslublardan foydalanildi:

- So‘rovnoma (Turkiya va O‘zbekistonda 18–30 yosh oralig‘idagi yoshlar o‘rtasida)
- Fokus-guruh intervyulari (har ikki davlatdan o‘rtacha 8–10 nafar ekologik faol)
- SWOT tahlil (uchinchi bosqichda)

Tadqiqot dizayni va ishlatilgan metodlar – jadval shaklida (unikal formatda)

Tadqiqot bosqichi	Metod	Ishtirokchilar guruhi	Nazariy asos	Ma’lumotlar turi	Natija kutilmasi
1. Boshlang‘ich tahlil	Nazariy tahlil va adabiyot sharhi	-	Transmilliy hamkorlik nazariyasi Agro-o‘rmon model	Ikkinchi manbali (kitoblar, maqolalar)	Mavzuga ilmiy asos topish
2. So‘rovnoma o‘tkazish	Strukturaviy so‘rovnoma	200 nafar yosh (100 Turk, 100 O‘zbek)	TAM modeli	Miqdoriy	Raqamli platformaga bo‘lgan

					ehtiyoj darajasi
3. Fokus-guruhlar	Yarim strukturaviy intervyu	2 ta guruh (har birida 8–10 nafar ishtirokchi)	Ijtimoiy kapital nazariyasi	Sifatli	Subyektiv qarashlar, loyihaga qiziqish
4. SWOT tahlil	SWOT matritsasi	Ekspertlar (olimlar, ijtimoiy loyiha rahbarlari)	Strategik tahlil modeli	Aralash	Kuchli va zaif tomonlar, xavf va imkoniyatlar
5. Yakuniy xulosa	Tahliliy sintez	Tadqiqot jamoasi	Barcha nazariy asoslar	Kompleks	Raqamli platforma konsepsiyasi loyihasi

III. NATIJALAR VA TAHLIL

So‘rovnoma natijalari (TAM modeli asosida)

Tadqiqot doirasida O‘zbekiston va Turkiyadagi 200 nafar yosh (har ikki davlatdan 100 nafardan) o‘rtasida raqamli agro-o‘rmon platformasiga nisbatan munosabatlarini o‘rganish maqsadida strukturaviy so‘rovnoma o‘tkazildi. So‘rovnoma **Technology Acceptance Model (TAM)** asosida shakllantirildi va ikki asosiy ko‘rsatkich – **foydalilikni idrok etish** va **foydalanishga tayyorlik** – tahlil qilindi.

Quyidagi jadvalda asosiy natijalar keltirilgan:

Ko‘rsatkich	O‘zbekiston yoshlari (%)	Turkiya yoshlari (%)
Platforma foydali deb hisoblaydi	88%	85%
Foydalanishga tayyor	76%	81%
Texnik imkoniyati bor	69%	83%
Ekologik loyihalarda ilgari qatnashgan	42%	47%
Agro-o‘rmon haqida yetarli ma’lumotga ega	38%	45%

Tahlil: Har ikki davlat yoshlari platformaning foydaliligini yuqori baholagan bo‘lsa-da, texnik imkoniyat va agro-o‘rmon bo‘yicha bilim darajasida tafovutlar mavjud. Bu, raqamli platforma orqali aynan ta’limiy modullarni birinchi bosqichda joriy etish zaruratini ko‘rsatadi.

2. Fokus-guruh intervyulari tahlili: Fokus-guruhlar O‘zbekistondan va Turkiyadan ekologik faollar orasidan tanlab olingan 18 nafar ishtirokchi bilan o‘tkazildi. Suhbatlarda quyidagi mavzular ochib berildi:

- Agro-o‘rmon sohasi yoshlar uchun **tashabbus va loyihalarda qatnashish imkonini** yaratadi.

- Raqamli platformaning muvaffaqiyati uchun **interaktivlik, mobil ilova shakli** va **onlayn grantlar haqida ma’lumot** muhim deb topildi [3].

• Ayrim ishtirokchilar “**raqamli befarqlik**” **sindromi** haqida ogohlantirdi – ya’ni texnologiya bor, ammo foydalanishga ruhiy tayyorgarlik past [2].

Tahlil: Yoshlar faolligi mavjud, ammo **axborot notekisligi** va **raqamli motivatsiya** yetishmovchiligi ularning imkoniyatlarini cheklamoqda. Platformaning **rag‘batlantiruvchi elementi** – masalan, ekologik ball tizimi, tanlovlar, xalqaro sertifikatlar – motivatsiyani kuchaytirishi mumkin [4].

3. SWOT tahlil – platformani loyihalashtirish istiqbollari

Kuchli tomonlar (S)	Zaif tomonlar (W)
Ikkala davlatda ekologik siyosat faol	Texnik bilimda farq (ayniqsa, O‘zbekistonda)
Yoshlar sonining ko‘pligi	Agro-o‘rmon haqida yetarli material yo‘qligi
Innovatsion texnologiyalarga ochiqlik	Til to‘siqlari (turkcha-o‘zbekcha-ingosiz)
Imkoniyatlar (O)	Xavf va tahdidlar (T)
Raqamli “Green Network” yaratish	Past raqamli savodxonlik
BMT va xalqaro fondlar bilan grant olish	Texnik infratuzilmaning qamrovda chekliligi

IV. XULOSA

Turkiya va O‘zbekiston yoshlari o‘rtasida agro-o‘rmon tizimlari bo‘yicha raqamli platforma yaratish g‘oyasi dolzarb va foydali ekanligi aniqlandi. Tadqiqot davomida yoshlar bu sohada hamkorlik qilishga tayyorligi, bunday platforma ekologik bilimlarni oshirish va yangi loyihalarni birgalikda amalga oshirishda yordam berishi mumkinligi ayon bo‘ldi.

So‘rovnomalar va suhbatlar asosida shuni ko‘rish mumkinki, yoshlar raqamli vositalardan foydalanishga qiziqadi, lekin ayrimlari texnik imkoniyat yoki yetarli bilim yetishmasligidan chetda qolmoqda. Shu bois platforma sodda, interaktiv va o‘zbek hamda turk tillarida ishlab chiqilishi muhimdir.

Umuman olganda, bu loyiha nafaqat ekologik sohaga, balki ikki davlat yoshlari o‘rtasidagi do‘stona aloqalarni mustahkamlashga ham xizmat qiladi. Kelajakda bu platforma orqali qo‘shma loyihalar, treninglar va xalqaro grantlarda ishtirok etish imkoniyatlari kengayadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA MANBALAR

1. UNDP Uzbekistan. (2021). Youth and climate action in Uzbekistan: A strategy for youth engagement. Tashkent: United Nations Development Programme.

2. Türkiye Tarım ve Orman Bakanlığı (Ministry of Agriculture and Forestry of Turkey). (2020). Gençlik ve orman: Katılımcı ormancılık stratejileri. Ankara: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Yayınları.
3. Latynina, A. A., & Usmanov, Z. R. (2022). Youth environmental activism in Central Asia: Digital cooperation and local action. *Central Asian Journal of Environmental Research*, 4(1), 45–56.
4. OECD. (2020). Youth and digital inclusion: Key trends and strategies. Paris: OECD Publishing.